

<https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M210-9934-2021-12>

AML REGULACE Z EKONOMICKO-HISTORICKÉHO POHLEDU

Ondřej Haška

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Od počátku americké prohibice, která údajně stála za vznikem dnes již ustáleného slovního spojení „prát špinavé peníze“ uplynulo již více než sto let. V současnosti je právní základ boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti relativně svébytnou oblastí práva, která je zakotvena nejen na úrovni jednotlivých národních právních řádů, ale podstatnou měrou vstupují do regulace také nadstátní organizace typu Evropské unie. Vedle zcela zřejmého trestně-právního aspektu AML (Anti-money laundering) stojí v pozadí předmětné právní úpravy především ekonomické zájmy států a jejich uskupení, které praním špinavých peněz přicházejí o nezanedbatelné příjmy v podobě daní a poplatků, ale zároveň mohou být až existenčně ohroženy vlivem narušení finančního sektoru, potažmo ekonomiky jako celku. Pro komplexní pochopení právní úpravy AML *de lege lata* i *de lege ferenda* je její ekonomické pozadí, včetně toho historického, zcela zásadní. Tato práce se ekonomickým kontextem AML zabývá s cílem poskytnout čtenáři informace, které jsou ve vztahu k AML nezdědka opomíjeny a ke kterým by měla být především upírána pozornost zákonodárce při volbě nejlepšího regulatorního přístupu.

Keywords in original language

AML; Praní špinavých peněz; Ekonomie.

Abstract

More than a hundred years have passed since the beginning of the American Prohibition, which was allegedly behind the emergence of the now established phrase “money laundering.” At present, the legal basis for the fight against money laundering is a relatively independent area of law, which

is enshrined not only at the level of individual national legal systems, but to a large extent also supranational organizations such as the European Union. In addition to the obvious criminal law aspect of AML (Anti-money laundering), the background of the legislation is primarily the economic interests of states and their groups, which due to money laundering lose money in the form of taxes and fees but can also be endangered by their financial sector distortion or distortion of their economy as a whole. For a comprehensive understanding of the AML *de lege lata* and *de lege ferenda* legislation, its economic background, including the historical one, is absolutely crucial. This essay deals with the economic context of AML in order to provide the reader with information that is often neglected in relation to AML and which the legislator's attention should be focused on in choosing the best. regulatory approach.

Keywords

AML; Money Laundering; Economics.

1 Úvod

Takřka každý, kdo je s problematikou AML obeznámen alespoň na bazální úrovni, zná *údajný* původ označení „prát špinavé peníze“, který odkazuje na praktiky chicagské mafie ranných dvacátých let minulého století. Ty spočívaly v legalizaci výnosů z trestné činnosti prostřednictvím vlévání peněz do sítě prádelen, operujících takřka výlučně na bázi drobných hotovostních transakcí s vysokou frekvencí, což umožnilo efektivně zastřít nelegální původ peněžních prostředků, získaných především z obchodu s alkoholem limitovaného prohibicí. Obdobnými cestami se pachatelé s větší či menší mírou úspěchu snažili a stále snaží vyprat peníze získané z prostituce, nelegálního hazardu, korupce, daňových úniků a pašování lidí. Současná technologický stav společnosti pochopitelně umožňuje dosahovat „očistění špinavých peněz“ podstatně sofistikovanějšími metodami, typu investic do kryptoměn, mnohonásobně řetězenými a extrémně rychlými bankovními převody atp. Potenciální následky úspěšného praní špinavých peněz na ekonomiku jsou však v zásadě neměnné a toto téma tak zůstává stále velice aktuální nejen v rovině teoretické.

Tato práce prostřednictvím analýzy dostupných zdrojů, poskytuje komplexní vhled do problematiky ekonomických dopadů praní špinavých peněz a v této souvislosti předestírá základní východiska AML regulace. Cílem této práce je zodpovězení relativně obecné výzkumné otázky „*Jaký má vliv praní špinavých peněz na ekonomiku?*“. Pro naplnění uvedeného cíle níže v textu záměrně absentuje bližší rozbor dalších aspektů, které stojí za regulací AML v její současné podobě. Nejedná se pouze o již zmíněné trestní právo, ale rovněž neméně důležité pozadí sociální či politické.¹ V druhé části, následující po úvodu, autor popisuje základní historický vývoj praní špinavých peněz a související regulace boje proti němu. Třetí část textu pojednává o vybraných teoretických ekonomických aspektech praní špinavých peněz do ekonomiky. Ve čtvrté části autor demonstruje reálné projevy shrnutých teoretických aspektů na konkrétních zdokumentovaných příkladech ve snaze poukázat na potenciálně velmi škodlivou povahu praní špinavých peněz co do jeho dopadů do ekonomiky. Závěr textu autor věnuje shrnutí všeho výše uvedeného, s cílem zodpovědět úvodem položenou výzkumnou otázku.

2 Stručná historie praní špinavých peněz a AML regulace

Praní špinavých peněz, obdobně jako jakákoli jiná právními předpisy zakázaná aktivita, je poměrně těžko uchopitelným fenoménem. At' se jedná o přehledné sledování jeho vývoje v historii, či stanovení objemu finančních prostředků, které jsou do něj zapojeny, budeme se vždy pohybovat na poli pouhých odhadů a předpokladů. Je téměř jisté, že k praní špinavých peněz dochází již celá staletí, a to v souvislosti s nejrůznější majetkovou trestnou činností, jejíž výnosy museli pachatelé s využitím dostupných prostředků učinit v očích společnosti „čistými“. Poprvé bylo dnes již známé slovní spojení použito až v roce 1973 americkým tiskem v souvislosti aférou *Watergate*, tedy po více než 40 letech od ukončení soudního procesu s Al Caponem, který stál v čele Chicagské mafie, v době, kdy údajně moderní praní špinavých

¹ K těmto otázkám srov blíže např. FERWERDA, J. *The multidisciplinary economics of money laundering*. Ridderkerk: Ridderprint, 2012, 165 s.

peněz vzniklo.² V právním prostředí se pak poprvé o praní špinavých peněz jako jednoznačně pojmenovaném jednání lze dočíst v judikátu US District Court for the Southern District of Florida – 551 F. Supp. 314 z roku 1982³.

Z úvodu tohoto textu by se mohlo zdát, že stejně jako praní špinavých peněz, také AML regulace sahá svými kořeny hluboko do 20. století. Skutečnost však nemůže být uvedenému předpokladu více vzdálená. Že je praní špinavých peněz aktivitou, které musí zákonodárce věnovat zvýšenou pozornost se ukázalo až s intenzivním nárůstem obchodu s drogami, který se začínal negativně podepisovat na americké společnosti. V rámci politiky *war on drugs* přijal v roce 1970 kongres Spojených států amerických *Currency and Foreign Transaction Reporting Act*, který měl zamezit postavení amerických bank v roli prostředníka pro výkon této škodlivé aktivity tím, že nastavil pevná pravidla reportování podezřelých obchodů.⁴ Následovala celá řada předpisů, určených k zavedení funkčních postupů pro potírání praní špinavých peněz v USA:

- Money Laundering Control Act (1986);
- Annuzio-Wylie Money Laundering Act (1992)
- Money Laundering Suppresion Act (1998)
- USA Patriot Act (2001).

Díky své tvrdé politice se USA staly lídrem, určujícím směr AML regulace, která se po 11. září 2001 významně rozšířila také o boj proti terorismu, resp. jeho financování (*Suppression of the Financing of Terrorism Convention Implementation Act 2002, Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act 2004*). Tento trend není ku podivu, jelikož odhadem celá polovina globálně praných špinavých peněz protéká přes účty vedené u amerických bank.⁵

Do roku 1989 zůstávala regulace AML roztržštěna na úrovni jednotlivých národních právních řádů, byť její evoluce byla nepopíratelná. Právě

² UNGER, B. Introduction. In: UNGER, B. a D. LINDE (eds.). *Research Handbook on Money Laundering*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2013, s. 3.

³ United States v. \$4,255,625.39, 551 F. Supp. 314 (S.D. Fla. 1982) [online]. Justia.

⁴ ANDERSON, T. A. a M. J. ANDERSON. Anti-Money Laundering: History and Current Developments. In: PENN, G. a B. REYNOLDS (eds.). *Journal of International Banking Law and Regulation*. 2015, roč. 30, č 10, s. 522–523.

⁵ UNGER, B. Money laundering regulation: from Al Capone to Al Qaeda. In: UNGER, B. a D. LINDE (eds.). *Research Handbook on Money Laundering*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2013, s. 23.

v roce 1989 však skupina patnácti zemí založila FATF (*Financial Action Task Force – Finanční akční výbor*), mezivládní organizaci určenou k upevnění mezinárodní spolupráce při potírání praní špinavých peněz, zejména při zajišťování „vypraných“ prostředků. Hlavním přínosem této instituce se stala pravidelně aktualizovaná *soft law* doporučení, která se ukázala v praxi účinnější, než formální *hard rules*, obsažená v zákonech, jejichž materiální podstata byla pro pachatele snáze překonatelná.

Na základě doporučení FATF a Úmluvy OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988 později vyrostla celá unijní právní úprava AML, která dnes čítá již šest obsáhlých a relativně detailních směrnic, jež obsahují závazná právní pravidla pro boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, připravená k transpozici členskými státy EU.

3 Ingerence praní špinavých peněz do ekonomických otázek

Analýzou dostupné literatury vydestiloval *Ferwerda* 25 nejčastěji zmiňovaných efektů praní špinavých peněz, které nejrůznější autoři průřezově ve svých publikacích zmiňují, přičemž hned 17 z těchto efektů se týká oblasti ekonomiky.⁶

Konkrétně se jedná o následující efekty:

3.1 Zasažení spotřeby určitého druhu statků

Pachatelé trestných činů, jejichž výnosy potřebují „proprat“ popř., které již proprány byly, jsou ovlivněni ilegálním původem daných finančních prostředků při rozhodování o jejich alokaci. Jelikož by se jinak standardní chování těchto jedinců mohlo stát důvodem jejich následného odhalení, jsou nuceni sáhnout při nákupu po jiných statcích, nebo zvolit jiného poskytovatele předmětných statků než běžní aktéři na trhu. Aby nevzbuzovalo jednání pachatelů pochybnosti co do legalnosti nabytí peněžních prostředků, je jejich cílem vyhnout se investování do dnes velmi hlídaného obchodu

⁶ FERWERDA, J. The effects of money laundering. In: UNGER, B. a D. LINDE (eds.). *Research Handbook on Money Laundering*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2013, s. 36–37.

s nemovitostmi či šperky, případně využít služeb zprostředkovatelů, kteří jim protiprávně pomohou původ prostředků zastřít při příležitosti jejich praní.

3.2 Zasažení investic a úspor

Ilegálně získané prostředky, které projdou procesem „praní“, resp. zastření jejich skutečného původu, jsou pod tlakem hrozícího odhalení buďto uměle déle drženy na bankovních účtech či v hotovosti, aniž by byly zapojeny do „zdravého“ oběhu, případně jsou zcela opačně do oběhu zapojeny „nezdravě“ jejich vložením/investováním bez ohledu na (i)legálnost konečného využití.

3.3 Umělé navýšení cen některých statků

Pokud pachatelé trestných činů využívají jako prostředek k praní špinavých peněz nákup či prodej určitých statků, popř. pokud tyto statky nakupují za již proprané peníze, může to vést o navýšení cen těchto statků. Například rozsáhlými investicemi do nemovitostí, šperků (byť jsou tyto segmenty trhu poměrně vysoce chráněny proti praní špinavých peněz – viz článek 3.1 výše, stále se u pachatelů těší velké oblibě), akcií pachatelé způsobí horší dostupnost těchto statků poctivým aktérům trhu v důsledku navýšení cen společně s navýšením poptávky.

3.4 Nekalá soutěž

Tento následek praní špinavých peněz úzce souvisí s předchozím odstavcem. Pachatelé, kteří získají finanční prostředky nezákonnou cestou jsou oproti své konkurenci neprávem zvýhodněni a disponují tak možností s využitím těchto prostředků svou konkurenci do jisté míry eliminovat a vytlačit ji z trhu např. stanovením nižších, nebo naopak významně vyšších cen statků, se kterými operují, než si může konkurence dovolit. Pokud by například provozovatel sítě prádelen disponoval dodatečnými finančními prostředky z praní špinavých peněz, získaných obchodem s drogami, mohl by v rámci trhu se službami prádelen nastavit podstatně nižší ceny než jeho konkurence. Tato konkurence by pochopitelně nebyla schopna s našim pachatelem držet krok a postupně by byla nucena se z trhu stáhnout, pokud by nedisponovala obdobně extenzivním množstvím peněz.

3.5 Zásah do vývozu a dovozu určitých statků

Opět se dostáváme do úzké souvislosti s nabídkou a poptávkou, jejichž možné ovlivnění v důsledku průniku vypraných peněz do oběhu způsobuje, že některé statky se ve větší míře dováží či vyváží na, resp. z daného trhu. Pokud by příkladem „drogový baron“, jakým byl svého času Pablo Escobar, potřeboval alokovat enormní množství vypraných hotovostních prostředků, a jurisdikce, ve které by tak zamýšlel učinit, by nedisponovala dostatečně silnými regulatorními mechanismy, provedl by řadu transakcí do vybraného statku (dříve již zmiňované nemovitosti, dnes například kryptoměny), jehož cena by raketově vzrostla vzhledem k omezené dostupnosti na trhu.

3.6 Snížení/zvýšení ekonomického růstu zasaženého trhu

Jak v krátkodobém, tak v dlouhodobém horizontu může potenciálně docházet k ovlivňování míry ekonomického růstu trhu, zasaženého praním špinavých peněz, resp. páčáním trestné činnosti, která k potřebě vyprat ilegálně nabyté peníze vede. Tento efekt vzniká kombinací vícero zde uvedených důsledků. Opět se nabízí přiblížit tento efekt k vypraným financím z drogových obchodů. Uvažujme například o Spojených státech amerických a Mexiku. Zatímco ve spojených státech není možné drogy ve větším množství vyrábět a dodávat na trh, v Mexiku je situace podstatně odlišná a zdejší drogové kartely produkují drogy, jejichž prodejem každoročně získají mezi 19 a 29 miliardami dolarů.⁷ Kupní síla mexických obyvatel, stejně jako jejich poptávka po drogách není dostatečná a bezpochyby by neumožňovala kartelům dosáhnout tak horentních zisků, jak je zde uvedeno. Proto drogy z Mexika nejčastěji putují přes hranice do USA, kde nacházejí objektivně movitější kupce. Utržené prostředky za drogy prodané v USA však v USA nezůstávají, ale vrací se právě do dispozice drogových kartelů v Mexiku. Ekonomika USA jako celek je potom o předmětné finanční prostředky ochuzena, zatímco ta mexická z drogového obchodu profituje.

3.7 Změny v příjmech na výstupech a míře zaměstnanosti

Kvůli alokaci „vypraných“ peněžních prostředků např. do nemovitostí (byť na tento trh může být složitější s vypranými prostředky proniknout – viz výše),

⁷ CNN Editorial Research. Mexico Drug War Fast Facts. *Cable News Network* [online]. 2021.

namísto do jiných statků, resp. sektorů trhu, které produkují další výnosy, trati ekonomika příslušného trhu na příjmech, kterých by jinak mohla dosáhnout. Rovněž v takovém případě není možné, aby vzniklo stejné množství pracovních míst, která by vznikla při investování prostředků do jiného, více produktivního sektoru.⁸ Pokud bychom opět vyšli z příkladu drogových obchodů v Mexiku, lze si jednoduše představit, že pracovníci z oblasti produkce a distribuce drog budou scházet v jiných, veřejnosti mnohem prospěšnějších sektorech, jakými je stavebnictví, strojírenství, ale také služby a bezpochyby i některé vysoce odborné profese související se znalostí chemie či biologie.

3.8 Snížení/zvýšení výnosů veřejného sektoru

V závislosti na způsobu praní špinavých peněz zasažené trhy mohou na poli veřejných financí prosperovat, ale také významně trazit. V situaci, kdy pachatel využije metodu praní nelegálně získaných prostředků pomocí investice do nemovitostí, náleží veřejnému sektoru daňové výnosy nejen z vlastnictví, ale nezřídka také z převodu samotného (daň z nabytí nemovitosti). Naopak při vyvádění ilegálních financí do zahraničí, ať formou bezhotovostních transakcí či při pašování hotovostních prostředků, zůstává zasažená ekonomika na daních tratná a zisky případnou ekonomice jiného státu.

3.9 Ohrožení řádné privatizace

Při přechodu ekonomik ke kapitalismu s využitím privatizace je celý proces takovéto reformy ohrožen vlivem zločineckých organizací, které disponují značnými zdroji ilegálních finančních prostředků. Tyto prostředky mohou pachatelé za pomoci investice do privatizovaných statků (nemovitosti, závody atp.) nejen efektivně vyprat, ale zároveň tím naruší průběh celého privatizačního procesu a jeho legitimacy, když svými nabídkami předčí jiné aktéry s legálně nabytými a legálně držnými penězi.

3.10 Změny v poptávce po penězích, úrokových sazbách a směnných kurzech

Různé formy praní špinavých peněz ovlivňují tyto ekonomické ukazatele značně odlišně. Formy založené na operacích s hotovostními finanční

⁸ K tomu srov. např. WALKER, J. Estimates of the Extent of Money Laundering in and through Australia. John Walker Consulting Services, 1995.

prostředky ovlivňují poptávky po tomto druhu aktiva v závislosti na množství, které pachatelé aktuálně potřebují k uskutečnění procesu jeho očištění, a které za tímto účelem nalévají do ekonomiky, či je z ní odebírají. Podle míry zapojení neočekávaných přeshraničních transakcí pak dochází k menším či větším změnám směnných kurzů jednotlivých měn.

3.11 Navýšení volatility úrokových sazeb a směnných kurzů

Jelikož se pachatelé praní špinavých peněz nechovají jako ostatní subjekty na trhu, když provádějí transakce se záměrem zůstat neodhalen, často dochází k neočekávaným pohybům nezanedbatelného množství peněz (dříve v hotovosti, dnes spíše výhradně bezhotovostních). Při přelévání prostředků mezi jednotlivými trhy dochází k šokům a akutním výkyvům v množství peněz v oběhu, což nevyhnutelně vede k zásahům do úrokových sazeb a směnných kurzů.

3.12 Vyšší dostupnost úvěrů

Vedle legálně bezvadných finančních prostředků se díky praní špinavých peněz na trh dostává větší množství peněz a nabídka úvěrů se zvyšuje, klesají úrokové sazby a úvěry se obecně stávají dostupnějšími.

3.13 Vyšší příliv/odliv kapitálu

Jelikož přeshraniční transakce skýtají efektivní možnost zastření původu ilegálně nabytých finančních prostředků, podílí se pachatelé praní špinavých peněz na pohybu kapitálu z, resp. na jednotlivé trhy.

3.14 Změny na poli přímých zahraničních investic

Skutečnost, že ta která země, resp. její trh je zasažen praním špinavých peněz vede k navýšení či snížení přímých zahraničních investic do dané ekonomiky. V případě první z variant se však jedná o investory, kteří jsou ochotni praní špinavých peněz tolerovat, či se na něm dokonce přímo podílet, což s ohledem na ostatní již uvedené důsledky praní špinavých peněz nepředstavuje pro ekonomiku zasažené země z dlouhodobého hlediska pozitivní efekt.

3.15 Riziko pro finanční sektor, solventnost a likviditu na trhu

Jak již bylo výše naznačeno, účastníci procesu praní špinavých peněz se nechovají stejně jako ostatní aktéři na trhu, což narušuje možnosti orgánů dohledu reagovat správně a včas na případné výkyvy. Finanční sektor zasaženého trhu je z ekonomického hlediska ovlivněn i v důsledku ohrožení jeho reputace, resp. reputace institucí, které v tomto sektoru operují. Pokud vyjde najevo, že některé finanční instituce zasaženého trhu byly zapojeny do praní špinavých peněz, zbylým institucím poklesne v očích veřejnosti a zejména jejich zákazníků kredibilita. tyto instituce následně trátí kvůli odlivu finančních prostředků, se kterými operují.

3.16 Příjmy finančního sektoru

Při zapojení (popř. zneužití) činností institucí finančního sektoru do praní špinavých peněz může docházet jak k navýšení, tak ke snížení příjmů pro celé předmětné odvětví. Může se jednat o již zmíněné škody na příjmech finančního sektoru způsobené poškozením reputace finančních institucí (viz výše), v jejichž důsledku celkové příjmy v této oblasti poklesnou. Na druhé straně stojí úspěšné praní špinavých peněz, které naopak do dispozice finančních institucí (zejm. bank) vlévá nové finanční prostředky, se kterými mohou tyto instituce dále operovat a dosahovat tak zisku.

3.17 Kontaminace legálního podnikání podnikáním nelegálním

Působení praní špinavých peněz na podnikatelský sektor má své nezpochybnitelné místo mezi ostatními efekty této ilegální činnosti v rámci ekonomiky zasaženého trhu. Průřezově se důsledky praní špinavých peněz pro legální podnikání prolínají mnoha výše uvedenými efekty. Poctiví podnikatelé mohou být vyloučeni ze soutěže o zakázky kvůli horší konkurenceschopnosti podnikatelům, jenž disponují vypranými penězi. Mohou být ovšem ovlivněni také změnami v poptávce po zboží, jehož jsou producenty atp.

4 Z teorie do praxe

Krom nastíněného případu Al Caponeho je výše obsažený text spíše abstraktním přehledem potenciálních následků praní špinavých peněz,

který postrádá bližší propojení s reálnými případy, jejichž výskyt formoval a doposud formuje vývoj AML. V této části proto bude na několika příkladech úspěšného (výhradně z pohledu pachatelů) praní špinavých peněz demonstrován možný dopad předmětné aktivity, s ohledem na téma této práce především z ekonomického pohledu.

4.1 The Bank of Credit and Commerce International (UK)

Jedním z nejznámějších zdokumentovaných případů praní špinavých peněz se stal v rámci činnosti The Bank of Credit and Commerce International (BCCI), mezinárodní bankovní instituce s klientelou ze zemí třetího světa, založené v roce 1972 a zaregistrované v Lucembursku a na Kajmanských ostrovech, zemích s tradičně silně ctěnou zásadou ochrany bankovního tajemství. Za účelem fragmentace a znepráhlednění korporátní struktury měla banka zřízeno sídlo v Karáči a Londýně. Díky fragmentované struktuře a důslednému oddělování vzájemně souvisejících činností banky se mohla BCCI podílet na praní špinavých peněz, pocházejících z obchodu s drogami, finančních podvodech či zpronevěrách uložených prostředků klientů banky, aniž by měly dozorové státní orgány reálnou možnost popsanou činnost odhalit a proti aktivitám BCCI zasáhnout.

Teprve roku 1988 byla BCCI obviněna z praní špinavých peněz a v roce 1990 bylo několik jejích bankéřů odsouzeno z téhož a v červenci 1991 byla zrušena v likvidaci. Ačkoli BCCI a její činnost neměla dlouhého trvání, stala se v době své největší slávy s hodnotou majetku ve výši 20 miliard dolarů sedmou největší nestátní bankou světa. BCCI se podílela na uskutečnění nespočtu transakcí, mezi nimiž mj. nalezneme 23 milionů dolarů, které si u BCCI mezi lety 1982 a 1986, coby zisk z korupčního jednání „propral“ pomocí naoko důvěryhodných operací bývalý prezident Panamy, Manuel Noriega.⁹

Byť praní špinavých peněz představovalo pouze část nelegálních aktivit BCCI, přispělo svým dílem ke krachu tohoto finančního kolosu se 400 pobočkami

⁹ THE WORLD BANK, THE INTERNATIONAL MONETARY FUND. Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Washington DC: The International bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2009, s. 14–15.

ve více než 78 zemích světa.¹⁰ Tento způsob ukončení činnosti BCCI měl za přímý následek ztrátu důvěry ve finanční instituce v globálním měřítku, což mj. prokazuje pokles hodnoty akcií tří nejvýznamnějších bank Velké Británie.¹¹

4.2 Kypr a „Řecká krize“

Kypr je zemí, která v minulosti byla považována za ideální ekosystém pro praní špinavých peněz a zdejší finanční sektor byl nezřídka propojen s rozsáhlými kauzami souvisejícími s předmětnou činností. Mezi lety 2005 a 2010 se kyperský bankovní sektor takřka zdvojnásobil díky náhlému přílivu kapitálu z Ruska a Ukrajiny. Když poté zemi v důsledku velmi špatných investičních kroků lokálních bank (rozsáhlé nákupy řeckých dluhopisů, finanční závazky ve výši okolo 700 % kyperského HDP či spravování vkladů zákazníků ze třetích zemí v celkové hodnotě přes 150 % HDP)¹² zasáhla řecká finanční krize v roce 2011, dvě největší z kyperských bank utrpěly finanční ztrátu, která dohromady představovala 25 % tehdejšího HDP této ostrovní země. Kyperská vláda pochopitelně tak vysoké škody nebyla objektivně schopna sanovat, což vedlo k nutnosti obrátit se s žádostí o pomoc na Mezinárodní měnový fond a Evropskou unii.¹³ Výsledkem byla finanční injekce ve výši 10 miliard €, ale rovněž jednorázové zdanění vkladů v bankách či likvidace Cyprus Popular Bank (toho času druhá největší komerční banka v zemi).¹⁴ Kyperská ekonomika se dostala se státním dluhem až na úroveň 109,1 % HDP v roce 2014, přičemž výše dluhu byla ještě umocněna koronavirovou krizí a v roce 2020 Kypr hospodařil se státním již celých 118,2 %.¹⁵ Je tedy patrné, že se z následků řecké krize dodnes zcela nevzpamatovala.

¹⁰ KANAS, A. Pure contagion effects in international banking: the case of BCCI's failure. In: COLOMA, G., M. C. GRAND a J. M. STREB (eds.). *Journal of Applied Economics*, 2005, roč. VIII, č. 1, s. 102.

¹¹ *Ibid.*, s. 112.

¹² ZENIOS, S. A. The Cyprus Debt: Perfect Crisis and a Way Forward. In: PASHARDES, P. (eds.). *Cyprus Economic Policy Review*, 2013, roč. 7, č. 1, s. 18.

¹³ DEMETRIADES, P. a R. VASSILEVA. Money Laundering and Central Governance in The European Union. In: CLAUSSSEN, K. et al. (eds.). *Journal of International Economic Law*, 2020, roč. 23, č. 2, s. 520–523.

¹⁴ BROWN, S., D. MEMETRIOU a P. HHEODOSSIOU. Banking Crisis in Cyprus: Causes, Consequences and Recent Developments. In: THEODOSSIOU, P. et al. (eds.). *Multinational Finance Journal*, 2018, roč. 22, č. 1&2, s. 113–115.

¹⁵ Economic indicators: Government gross debt (% GDP): Cyprus: annual data. *Evropská komise* [online]. Eurostat.

4.3 Afghánské bezúročné půjčky

Do roku 2010 docházelo v afghánské Khabul Bank k podvodnému vyvádění finančních prostředků s využitím bezúročných půjček, které končily na účtech osob zevnitř samotné banky a různých politicky zainteresovaných jednotlivců. Více než 900 milionů dolarů (polovina afghánského státního rozpočtu) bylo následně propráno investicemi do nemovitostí v zahraničí. Když v srpnu roku 2010 došlo k nucené změně vedení banky ze strany afghánské vlády, uskutečnili klienti banky při tzv. runu na banky výběry v celkové hodnotě 200 milionů dolarů, což významně narušilo křehký stav celého bankovního sektoru a politického zřízení. Sanace finančních škod zůstala na afghánské centrální bance, která je vyplácela s využitím veřejných finančních prostředků.¹⁶

4.4 Danske bank

Jedním z posledních finančních skandálů souvisí s kauzou dánské banky Danske Bank, toho času největšího dánského poskytovatele úvěrů. V roce 2007 tato finanční instituce převzala kontrolu nad Sampo Bank, s pobočkou v Estonsku. Nedlouho po transakci se začaly vyskytovat indicie, že estonská pobočka slouží k praní špinavých peněz, vzhledem k enormním finančním tokům, které procesovala. Upozornění na podezřelé praktiky, probíhající na estonské pobočce byly Danske Bank adresovány jak ze strany estonského ministerstva zahraničí, tak od ruské centrální banky. Tato upozornění však nevyvolala žádnou adekvátní reakci.

V roce 2010 bylo představenstvo Danske Bank informováno o excesivním množství vkladů pocházejících z Ruska, které byly prostřednictvím estonské pobočky učiněny, avšak ani poté nedošlo k žádné změně v přístupu vedení banky k prověřování předmětných transakcí. Banka tedy pokračovala v přijímání velkých vkladů od nerezidentů a roku 2013 již většina zisků banky pocházela od nerezidentů především z Ruska nebo zemí bývalého Sovětského svazu.

¹⁶ International Monetary Fund. Anti-money laundering and combating the financing of terrorism inclusion in surveillance and financial stability – guidance note. *International Monetary Fund* [online]. 2012, s. 5.

Na konci roku 2013 se na vedení Danske Bank obrátil z řad zaměstnanců whistleblower, ovšem ani tato aktivita nezapříčinila žádnou změnu v zaběhnutých praktikách. V roce 2016 přestala Danske Bank obchodovat s nerezidenty a hned následující rok získala banka nechtěnou pozornost celosvětové veřejnosti, když vyšlo najevo, že estonskou pobočkou proteklo více než 200 miliard €, jejichž původ byl přinejmenším pochybný.

Banka byla nakonec nucena ukončit své podnikání v Estonsku, došlo k obvinění několika vedoucích pracovníků, byly uloženy enormní správní sankce a akcie Danske Bank se prudce propadly.¹⁷

5 Závěr

Praní špinavých peněz je stále poměrně častým jevem, který provází majetkovou trestnou činnost a je nesporné, že sám o sobě je způsobilý napáchat ekonomické škody ve srovnatelném měřítku, jako trestná činnost samotná. Efekt praní špinavých peněz na ekonomiku se může projevit v relativně nečekaných oblastech a často jsou jeho dopady pozorovatelné v takřka celosvětovém měřítku. Ohroženy nejsou jen země třetího světa, ale díky technickým a technologickým možnostem také státy vyspělé, což dokazuje celá kauza Danske Bank. Bez znalosti ekonomického pozadí praní špinavých peněz by státy i nadnárodní organizace mohly v určitých situacích na potlačování praní špinavých peněz zanevřít, jelikož oběti praní špinavých peněz nejsou na první pohled natolik zřejmé a vidina přílivu kapitálu může být, zejména pro chudší země, lákavá. Autor spatřuje hlavní přínos textu v upozornění na reálnost rizika ohrožení celých ekonomik. Rovněž považuje za prokázanou toxicitu „vypraných peněz“, které při vstupu na trh mohou, v kombinaci s dalšími, zde působícími faktory, přímo vést nejen k destabilizaci finančního sektoru, ale jsou bezpochyby způsobilé uvrhnout celou zemi do vleklého umořování nezkrotitelného státního dluhu (viz článek 4.2).

¹⁷ BJERREGAARD, E. a T. KIRCHMAIER. *The Danske Bank Money Laundering Scandal: a case study*. Copenhagen Business School, 2019. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=3446636>

Literature

- ANDERSON, T. A. a M. J. ANDERSON. Anti-Money Laundering: History and Current Developments. In: PENN, G. a B. REYNOLDS (eds.). *Journal of International Banking Law and Regulation*, 2015, roč. 30, č. 10. ISSN 1742-6812.
- BJERREGAARD, E. a T. KIRCHMAIER. *The Danske Bank Money Laundering Scandal: a case study*. Copenhagen Business School, 2019, 79 s. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=3446636>
- BROWN, S., D. MEMETRIOU a P. HHEODOSSIOU. Banking Crisis in Cyprus: Causes, Consequences and Recent Developments. In: THEODOSSIOU, P. et. al. (eds.). *Multinational Finance Journal*, 2018, roč. 22, č. 1&2, 118 s. ISSN 1096-1879.
- DEMETRIADES, P. a R. VASSILEVA. Money Laundering and Central Governance in The European Union. In: CLAUSSEN, K. et. al. (eds.). *Journal of International Economic Law*, 2020, roč. 23, č. 2, 533 s. ISSN 1369-3034.
- FERWERDA, J. The effects of money laundering. In: UNGER, B. a D. LINDE (eds.). *Research Handbook on Money Laundering*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2013, 520 s. ISBN 987-0-85793-399-7.
- FERWERDA, J. *The multidisciplinary economics of money laundering*. Ridderkerk: Ridderprint, 2012, 165 s. ISBN 978-5335-623-4.
- KANAS, A. Pure contagion effects in international banking: the case of BCCP's failure. In: COLOMA, G., M. C. GRAND a J. M. STREB (eds.). *Journal of Applied Economics*, 2005, roč. VIII, č. 1, 202 s.
- UNGER, B. Introduction. In: UNGER, B. a D. LINDE (eds.). *Research Handbook on Money Laundering*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited. 2013, 520 s. ISBN 987-0-85793-399-7.
- UNGER, B. Money laundering regulation: from Al Capone to Al Qaeda. In: UNGER, B. a D. LINDE (eds.). *Research Handbook on Money Laundering*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2013, 520 s. ISBN 987-0-85793-399-7.

- WALKER, J. Estimates of the Extent of Money Laundering in and through Australia. *John Walker Consulting Services* [online]. 1995, 59 s. [cit. 29. 4. 2021]. Dostupné z: https://www.ccv-secondant.nl/fileadmin/w/secondant_nl/platform/artikelen_2018/Austrac_1995_Estimates_report.pdf
- ZENIOS, S. A. The Cyprus Debt: Perfect Crisis and a Way Forward. In: PASHARDES, P. (eds.). *Cyprus Economic Policy Review*, 2013, roč. 7, č. 1, 114 s. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2233239 [cit. 8. 7. 2021].
- Anti-money laundering and combating the financing of terrorism inclusion in surveillance and financial stability – guidance note. *International Monetary Fund* [online]. 2012, 23 s. Dostupné z: <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2016/12/31/Anti-Money-Laundering-and-Combating-the-Financing-of-Terrorism-Inclusion-in-Surveillance-PP4726>
- CNN Editorial Research. Mexico Drug War Fast Facts. *Cable News Network* [online]. 2021 [cit. 8. 7. 2021]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2013/09/02/world/americas/mexico-drug-war-fast-facts/index.html>
- Economic indicators: Government gross debt (% GDP): Cyprus: annual data. *Evropská komise* [online]. Eurostat [cit. 8. 7. 2021]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/economy/desktop/index.html>
- The World Bank, the International Monetary Fund. Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Washington DC: The International bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2009, 632 s. ISBN 978-0-8213-7569-3.
- United States v. \$4,255,625.39, 551 F. Supp. 314 (S.D. Fla. 1982). *Justia* [online]. [cit. 22. 4. 2021]. Dostupné z: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/551/314/2366254/>

Contact – e-mail

446119@mail.muni.cz